

Hodnocením projektů GA ČR získáte větší rozhled v oboru, shodují se panelisté

09. 12. 2024

Chcete podpořit rozvoj excelence, seznamovat se s trendy v oboru a získat zkušenosti s grantovými návrhy? Staňte se panelistou Grantové agentury ČR, která každoročně obdrží přibližně tři tisíce návrhů ze všech oblastí základního výzkumu. Velké části ze 400 stávajících hodnotitelů nyní končí funkční období, noví adepti se mohou hlásit do 16. prosince 2024. Zeptali jsme se tří z nich, co jim působení v GA ČR přineslo a jaké předpoklady by měli jejich následníci splňovat.

Od příštího roku bude v Grantové agentuře ČR působit 38 hodnoticích panelů sdružených do pěti tematických oborových komisí. „Díky kvalitně nastavenému systému hodnocení projektů, u něhož jsme se inspirovali hodnocením Evropské výzkumné rady, si agentura udržuje důvěryhodnost a vysokou úroveň podpořených projektů,“ vysvětluje předseda GA ČR Petr Baldrian.

Vzhledem ke končícímu funkčnímu období části panelistů se vědcům a vědkyním nyní otevírá příležitost spolupracovat na rozvoji české vědy s dalšími tuzemskými i zahraničními odborníky a podívat se na hodnocení projektových návrhů „zevnitř“. Nominace do panelů mohou podávat samotní zájemci i jejich instituce. Přihlašovat se můžete do **16. prosince 2024**. Podobnější informace najdete na [webu GA ČR](#).

Mezi členy panelů najdeme také představitele Akademie věd ČR. Pomohly jim získané zkušenosti při vlastní výzkumné práci a považují hodnocení projektů za náročné? Co by jako hodnotitelé doporučili žadatelům o grant? Na otázky odpovídali **Ivana Kolmašová** z Ústavu fyziky atmosféry AV ČR, **Libor Sitek** z Ústavu geoniky AV ČR a **Martin Srholec** z CERGE-EI.

Ivana Kolmašová, *Ústav fyziky atmosféry AV ČR*

V jakém panelu jste působila? Co vás motivovalo, abyste se stala hodnotitelkou?

Působila jsem čtyři roky v panelu 209 – Vědy o atmosféře, hydrologie, fyzická geografie a geofyzika. Vzhledem k mé nominaci na Cenu předsedkyně Grantové agentury ČR 2020 za projekt, který se věnoval výzkumu blesků, mne Grantová agentura oslovila, zda bych měla zájem se stát členkou panelu. S očekáváním, že získám nové zkušenosti, jsem tuto pozici přijala.

Co vám působení v hodnoticích panelech přineslo? Proč byste tuto funkci doporučila vědcům a vědkyním?

Získala jsem především větší přehled o oblastech geofyziky, které byly dříve zcela mimo můj okruh zájmu. Byla jsem také překvapená různorodostí přístupů jednotlivých žadatelů k psaní návrhů grantů a k představování záměrů, metod a cílů. Doporučit mohu tuto funkci jen odvážlivcům, kteří se chtějí naučit/dozvědět něco nového a jsou ochotni tomu věnovat 10–15 % svého času.

Co je na této roli nejobtížnější?

Hodnotit projekty, které byly svou tematikou hodně vzdálené tomu, čím se obvykle zabývám. K této situaci docházelo poměrně často, neboť návrhy projektů blízké mému zaměření jsem hodnotit většinou nemohla kvůli střetu zájmů.

Kdo by se měl mezi panelisty hlásit? Jaké předpoklady by měli zájemci splňovat?

Ideální zájemce o práci hodnotitele by měl být odolný jedinec s přehledem o problematice daného panelu, se smyslem pro spravedlnost a s ochotou věnovat spoustu času službě ostatním.

Jak vám pomohly zkušenosti s hodnocením v panelech při vlastní výzkumné práci?

Pomohly mi lépe formulovat vlastní grantové návrhy.

Jak vnímáte roli GA ČR v české vědě?

Grantová agentura ČR je pro českou vědu významný poskytovatel financování, nicméně úspěšnost návrhů okolo 15 % považuji za příliš nízkou. Každý rok jsme v panelu strávili hodně času diskuzemi o seřazení návrhů, které se umístily okolo hrany financovatelnosti, a často jsme měli pocit, že mnoho z těch, které skončily pod čarou, by si vzhledem ke kvalitě návrhu financování rovněž zasloužily.

Co byste jako hodnotitelka doporučila žadatelům o grant?

Doporučila bych jim věnovat se představení návrhu projektu způsobem, který upoutá i odborníka z trochu jiné oblasti. Dále si důkladně prostudovat zadávací dokumentaci. Rok od roku se v ní objevují nová pravidla, jejichž nedodržení může vést k vyřazení projektu před hodnocením panelem.

Je působení v panelech časově náročné? Jde o velký zásah do vědecké práce?

Ročně jsem strávila čtením a hodnocením projektů či zpráv z projektů odhadem šest týdnů, které jsem nemohla věnovat vlastní vědecké práci. Považovala jsem to za službu podobnou psaní oponentských posudků článků. Nicméně v těchto dvou činnostech je velký rozdíl. Nikdy bych se nepustila do oponování článků, kterým rozumím jen z části. V roli hodnotitele nebyla taková situace výjimečná.

Libor Sitek, Ústav geoniky AV ČR

V jakém panelu jste působil? Co Vás motivovalo, abyste se stal hodnotitelem?

V letech 2017–2020 jsem byl členem panelu P104 – Stavební materiály, architektura. Od roku 2021 působím v panelu P101 – Strojní inženýrství a od roku 2023 také v Oborové komisi technických věd – OK1. Je obtížné vybrat jeden důvod, proč jsem se rozhodl kandidovat na hodnotitele. Bylo jich víc. Zařadil bych mezi ně to, že jsem mohl získat přehled o aktuálních výzkumných aktivitách v oboru, rozšířil si vlastní znalosti, nabyt povědomí o procesu hodnocení, rozlišil podstatné a naopak okrajové náležitosti pro zpracování vlastního projektu. A především jsem mohl zkusit něco nového a využít své dovednosti také v poněkud jiné oblasti, než jsou čistě výzkumné aktivity.

Co vám působení v panelech přineslo? Proč byste tuto funkci doporučil vědcům a vědkyním?

Především získáte zdravý nadhled nad svým vědeckým oborem. Nejen, že zjistíte, co a jak řeší kolegové v jiných výzkumných oblastech, ale přestanete vlastní výzkum přeceňovat a naleznete pravou míru pokory v kontextu celé vědy, u mne tedy v oboru technických věd. Od úspěšných žadatelů o projekty se naučíte, jak správně napsat návrh vlastního projektu, a případně pomůžete se zpracováním i kolegům.

Co je na této roli nejobtížnější?

Nejtěžší pro mě bylo rychle se zorientovat v dalších odvětvích a zákoutích technických věd, protože i takové projekty musíte zodpovědně posoudit. Chce to trochu samostudia a času, ale získáte přehled a mnohému se naučíte. Najít nedostatky konkrétního projektu se pro vás časem stane rutinou, kterou využijete při zpracování jiných posudků a recenzí.

Kdo by se měl mezi panelisty hlásit? Jaké předpoklady by měli zájemci splňovat?

Určitě by měli mít dobrou průpravu v práci s českým a anglickým jazykem. Nečtete? Dělá vám potíže napsat článek? V takovém případě to ani nezkoušejte, trápili byste se. Je opravdu ubohé, když žadatel o projekt obdrží posudek se závažnými jazykovými a gramatickými chybami. Důležitou vlastností adepta na panelistu je také schopnost posoudit návrhy projektů či ocenit jejich řešení z širšího pohledu a v kontextu celého oboru. Určitá doba působení ve vědě a výzkumu a s tím nabyté dovednosti také nejsou k zahození.

Pomohly vám zkušenosti s hodnocením v panelech i při vlastní výzkumné práci?

Rozhodně ano. Nejen, že jsem se naučil „správně“ napsat návrh vlastního projektu, ale získal jsem přehled o výzkumných tématech řešených na tuzemských i světových vědeckých pracovištích, které jsem později využil k rozšíření svého vědeckého rozhledu a navázání nových kontaktů.

Jak vnímáte roli GA ČR v české vědě?

Považuji ji za velmi potřebnou instituci. Jde více méně o jedinou agenturu podporující základní výzkum v Česku prostřednictvím skutečné a nezávislé soutěže. Systém hodnocení projektů je navíc dostatečně robustní, aby vyloučil případné selhání jednotlivých hodnotitelů a rozptýlil pochybnosti o možných korupčních aktivitách.

Co byste jako hodnotitel doporučil žadatelům o grant?

Zpracování žádosti o grant nepodceňujte. Věnujte jí dostatek času a uveďte veškeré požadované informace. Není však nutné, abyste návrh zahltili množstvím často nedůležitých a nadbytečných informací. I z dobrého vědeckého záměru tak můžete vytvořit nepřehledný a nečitelný „blábol“. Buďte tedy konkrétní, obsažní, ale struční a jasní. Požadovaný maximální počet stran je dostatečný na srozumitelné objasnění záměru. Použijte vysvětlující obrázky či grafiku. A taky se zbytečně nepodceňujte, ale ani nepřeceňujte. Obojí může být kontraproduktivní. Nesnažte se rovněž ohromit panel obrovským množstvím plánovaných výzkumných činností, které však při omezené době řešení projektu těžko stihnete. Nalezení správné míry střízlivosti a věcnosti je zcela zásadní.

Jak je působení v panelech časově náročné? Jde o velký zásah do vědecké práce?

Působení v panelu je honorováno, pokud ale tuto činnost chcete vykonávat jen pro peníze, nedělejte to. Byli byste zklamáni. Práce v panelu je nárazová, leč časově poměrně náročná. Pokud ji budete vykonávat zodpovědně, určitě Vám ukousne kus volného času. Ovšem vědomí, že přispíváte k něčemu většímu, než je práce na vašem vlastním vědeckém dvorku, je povznášející. Musí vás to bavit a pak je tato činnost silně návyková. Mnozí panelisté se, stejně jako dobří holubi, vracejí...

V jakém panelu jste působil? Co vás motivovalo, abyste se stal hodnotitelem?

V panelu P403 – Podnikové a manažerské vědy, finance, finanční ekonometrie a operační výzkum. Důvodem byla zvědavost, možnost vidět procesy hodnocení zevnitř, podílet se na rozvíjení vědecké komunity v oboru a přispět k tomu, aby se kultivovala kultura hodnocení vědy u nás.

Co vám působení v panelech přineslo? Proč byste tuto funkci doporučil vědcům a vědkyním?

Získal jsem zkušenosti, lepší pochopení praktického fungování procesů hodnocení grantových soutěží i lepší povědomí, co je důležité a jak se v soutěžích rozhoduje. Přineslo mi také nové kontakty a lepší přehled o vývoji oboru v Česku.

Co je na této roli nejobtížnější?

Asi vstupní „náklady“ na začátku působení v panelu, tedy zorientovat se a naučit se, jak co dělat, co je potřeba, jak to funguje a jak si závazky zorganizovat a skloubit i časově s ostatními povinnostmi. Následně už jde o rutinu, která se dá celkem lehce zvládat.

Kdo by se měl mezi panelisty hlásit? Jaké předpoklady by měli zájemci splňovat?

Hlásit by se měli především výzkumníci, kteří sami dělají originální výzkum – a to nyní, nikoli „někdy“ v minulosti – jenž je na hranici nejlepší praxe v oboru, tedy mezinárodně špičkový. Měli by mít zkušenosti s publikováním v mezinárodně špičkových, přinejmenším oborových časopisech. Nejlepší je i dlouhodobá zkušenost z kvalitních institucí v zahraničí, buď z doktorského studia anebo výzkumné praxe. Bez toho se hodnotit nedá, protože člověku chybí povědomí, co vyžaduje dělat výzkum na tomto stupni, jak těžce se na této úrovni publikuje a podobně. Bez toho je člen panelu zdrojem „šumu“ v procesu hodnocení a ostatním členům, kteří takové požadavky splňují, komplikuje práci „ustřeleným“ hodnocením.

Pomohly vám zkušenosti s hodnocením v panelech i při vlastní výzkumné práci?

To bych neřekl. Pravidelné publikování v mezinárodních časopisech a „drsné“ peer-review člověka vyškolí dostatečně. Příspěvek vlastního působení v panelu je potom spíše už jen marginální.

Jak vnímáte roli GA ČR v české vědě?

Její role je zásadní nejen jako zdroje financování. Nicméně její přínos ohledně financování se pro jednotlivé výzkumníky výrazně zhoršil po zavedení poměrně nízko nastavených horních limitů na měsíční hrubé mzdy, odkdy je standardní GA ČR projekt – v řadě oborů a regionálních trhů práce s vyššími mzdami – v podstatě „na přilepšenou“ k základu financování odjinud. Pro řadu řešitelů se na něm nedá postavit výzkumná činnost bez nutnosti dalších zdrojů financování. GA ČR je významným nastavovatelem standardů v hodnocení vědy v oboru a kultivátor kultury hodnocení.

Co byste jako hodnotitel doporučil žadatelům o grant?

Zaměřit se na „novelty claim“, originalitu v mezinárodním srovnání, prezentaci unikátního „nápadu“ a celkově na kvalitu než kvantitu.

Jak je působení v panelech časově náročné? Jde o velký zásah do vědecké práce?

Na začátku může být, ale po „zaučení“ se to dá zvládat dobře.

Text: Zuzana Dupalová a Luděk Svoboda, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR

Zdroj: [A / Z Akademie 2024](#)